АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ І ВІДНОВЛЕННЯ СТЕПОВИХ ЕКОСИСТЕМ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

(за матеріалами міжнародної наукової конференції, присвяченої 100-річчю заповідання степу в Асканії-Нова)

20–23 травня 1998 року в смт. Асканія-Нова Херсонської області на базі Біосферного заповідника Асканія-Нова ім. Ф. Е. Фальц-Фейна відбулася Міжнародна наукова конференція "Актуальні питання збереження і відновлення степових екосистем на півдні України" та урочисте засідання, присвячені 100-річчю заповідання степу.

Конференція зібрала 225 учасників з Польщі, Німеччини, Ліхтенштейну, Росії, Молдови та України. В них взяли участь прем'єр-міністр України В. П. Пустовойтенко; Президент Української академії аграрних наук, академік УААН М. В. Зубець; член Президії УААН, академік УААН О. Г. Тараріко; член Президії Національної Академії наук України, член Президії УААН, академік НАНУ та УААН О. О. Созінов; Міністр агропромислового комплексу України Б. К. Супіханов; Голова Національного банку України В. А. Ющенко; Заступник Міністра охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України Я. І. Мовчан; Начальник Головного управління національних природних парків і заповідної справи М. П. Стеценко; Заступник голови Національного комітету ЮНЕСКО з проблеми «Людина і біосфера» В. В. Волошин; Міністр молодіжного уряду України з питань національної політики та релігії В. С. Шульга; представники Державного управління екобезпеки в Херсонській обл.; Голова та керівники підрозділів Херсонської обласної та Чаплинської районної державних адміністрацій, обласної та районної Рад народних депутатів, Асканійської селищної Ради, директори Чорноморського біосферного заповідника, природних заповідників "Дунайські плавні", Дніпровсько-Орельського, Українського степового, Кримського; представники заповідників Центрально-Чорноземного, «Кодрій» та «Медобори»; директори Державного Нікітського, Дніпропетровського, Криворізького ботанічних садів, дендропарку "Веселі Боковеньки", співробітники Центрального ботанічного саду НАНУ та Ставропольського ботанічного саду РАН; члени редколегії журналу "Вестник зоологии"; директори та провідні вчені науково-дослідних інститутів, вузів; представники неурядових природоохоронних організацій, Херсонського краєзнавчого музею та Херсонського обласного архіву.

На святкування ювілею прибули члени родини Фальц-Фейнів: нинішній глава роду племінник Ф. Е. Фальц-Фейна барон Е. О. Фальц-Фейн, онук Ф. Е. Фальц-Фейна Ф. . Е. Фальц-Фейн з дружиною, Б. С. Скадовський.

Роботу конференції висвітлювали: Національна телекомпанія України ТВО "УТН" УТ-1 та її Херсонська філія, творча група студії "1+1" другого національного каналу, Херсонська обласна телерадіокомпанія, телекомпанія "МТВ", представництво в м. Києві американської компанії ТРМІ-INTERNATIONAL, газет "Русская мысль" (Франція), "Ефір", "Комерсант", "Радянська Таврія", "Ділові новини".

Матеріали конференції опубліковані в збірнику праць "Актуальні питання збереження та відновлення степових екосистем" обсягом 365 друкованих сторінок (42,3 умовних друкарських аркуша), в збірнику праць "Вісті Біосферного заповідника Асканія-Нова: Проблеми екомоніторингу та збереження різноманіття" 145 сторінок (17,2 умов. друк. арк.). Видано буклети "Редкие виды пресмыкающихся и млекопитающих заповедника "Аскания-Нова", "Пачоський Йосип Конрадович (1864–1942)", "Фальц-Фейн Фридрих Эдуардович (1863–1920)", "Редкие, исчезающие и эндемичные виды цветковых", "Дендрологічний парк Асканія-Нова", "Півонія деревовидна в дендропарку "Асканія-Нова", «Дикие лошади в Аскании-Нова».

Першого дня було прослухано 12 пленарних доповідей, в т. ч. професора С. Бальцеркевича (Польща) про проблеми охорони степової рослинності на північно-західних межах ареалу, Ф. Фальц-Фейна (Ліхтенштейн) «Асканія-Нова — наш шанс у вирішенні проблеми співіснування людини з природою», академіка НАНУ та УААН О. О. Созінова «Агросфера та біосфера», доктора географічних наук О. О. Чібілєва (Інститут степу РАН, Оренбург) про створення євразійської асоціації «Ліга спасіння степів».

Начальник відділу нумізматичної продукції та маркетингу НБУ Г. І. Нечипорко представила виготовлені до 100-річчя заповідання в Асканії-Нова монети — десятигривневу колекційну і двогривневу обігову. Відбулося спеціальне погашення марок, випущених з нагоди знаменної дати.

У вільний від засідань час учасники та гості конференції могли детальніше ознайомитися з історією і сьогоденням заповідника, оглянувши 12 гарно оформлених стендів і переглянувши відеофільми. Надзвичайний інтерес викликала експозиція, розгорнута Херсонським обласним архівом.

Наступного дня в ході засідань двох секцій виступили 37 чоловік, розглянуто 25 стендових доповідей. Проведено 20 екскурсій в заповідний степ, дендрологічний та зоологічний парки.

В заключний день відбулося урочисте засідання, присвячене ювілею. В ньому взяв участь Прем'єр-міністр України В. П. Пустовойтенко. Він передав вітального листа та пам'ятний подарунок Президента нашої країни Л. Д. Кучми колективу Біосферного заповідника, вручив нагороди — почесну відзнаку Президента орден «За заслуги» II ступеня барону Е. О. Фальц-Фейну, орден «За заслуги» III ступеня директору заповідника В. С. Гавриленку, старшому науковому співробітнику Є. П. Веденькову, бригадиру Г. М. Ковтуну та Почесні грамоти Кабінету Міністрів України, якими нагороджено Е. О. Фальц-Фейна і колектив Біосферного заповідника «Асканія-Нова». 6 працівників заповідника були нагороджені Почесною грамотою, а 3 — Грамотою Української академії аграрних наук, 3 — Почесною грамотою Херсонської облдержадміністрації, 4 — Почесною грамотою Херсонської обласної ради народних депутатів, 4 — Грамотою Чаплинської райдержадміністрації.

З привітанням від імені Президента Національної академії наук України звернувся академік О. О. Созінов, від імені голови Національного комітету ЮНЕСКО — В. В. Волошин. Працівників заповідника вітали міністр агропромислового комплексу України, Голова Херсонської облдержадміністрації, Голова Херсонської ради народних депутатів, Голова Чаплинської райдержадміністрації, директори Інституту зоології НАНУ, института лікарських рослин УААН, зрошуваного землеробства УААН, Херсонського державного аграрного університету, директори Нікітського, Криворізького, Дніпропетровського, представник Центрального ботанічного садів, директори Чорноморського біосферного, Українського степового, Дніпровсько-Орільського природних заповідників, заповідника «Дунайські плавні». Вітальні адреси, телеграми, факси надійшли більше ніж з 20 установ.

Конференція постановила:

1. Звернутись до Президента України, Кабінету Міністрів України, Української академії аграрних наук про необхідність підняття рівня фінансування поточного утримання Біосферного заповідника «Асканія-Нова» у відповідності до його статусу — природоохоронної науково-дослідної установи міжнародного значення, найстарішого і найвідомішого заповідника держави. Просити виділити кошти на капітальне будівництво для завершення реконструкції першої черги садиби-музею засновника заповідника Ф. Е. Фальц-Фейна.

2. Пріоритетним напрямком досліджень природоохоронних науково-дослідних установ вважати проведення довгострокового моніторингу еталонних екосистем та розробку методів швидкого відновлення аналогів багатовидових природних екосистем на еродованих, техногенних і інших "бросових" землях за принципом "Охорона генофонду — через активне відтворення".

3. Сприяти створенню євразійської асоціації "Ліга збереження степів".

4. Звернути увагу Мінекобезпеки та Мінагропрому України на вкрай малу площу степових заповідників. Рекомендувати вказаним міністерствам за допомогою наукових установ провести невідкладну інвентаризацію степових ділянок, що збереглися:

- завершити роботи з організації у Херсонській області Нижньодніпровського національного парку, ландшафтного регіонального парку "Джарилгач";
- внести до перспективного плану розширення природно-заповідного фонду степові ділянки у Великобуркуцькому та Дворічанському районах Харківської області з метою створення Харківського степового національного парку;
- завершити роботи з організації заказників на Херсонщині ("Буркути", "Червоний Маяк", "Олександрівський", "Казаче-Лагерська арена", "Мергель", "Station Станіславський").

5. Звернути увагу наукових установ на необхідність розробки критеріїв відведення територій під буферні зони при створенні об'єктів природно-заповідного фонду та регламентації форм господарської діяльності у їх межах.

6. Рекомендувати Комлісгоспу України утримуватись від розробки та реалізації проектів заліснення схилів балок у степовій зоні.

7. Просити Міносвіти України забезпечити читання спеціальних курсів за програмою "Основи регіонального природокористування" та розширити підготовку спеціалістів-біологів за спеціальністю "Екологія".

8. Звернутись до Мінекобезпеки та Мінооборони України з пропозицією про доцільність резервування військових полігонів для перспективної мережі природно-заповідного фонду.

9. Рекомендувати біосферним та природним заповідникам розгорнути роботи для виділення навколо об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення природних територій з різним рівнем охорони з метою створення між ними екологічних коридорів і забезпечення еволюційного процесу.

10. Висловити щиру подяку оргкомітету конференції, її співорганізаторам за прекрасні умови, створені для роботи та побуту учасників і гостей.

Н. О. Гавриленко, Н. І. Ясинецька